

Innmelding av verv/funksjoner folkevalgte Indre Østfold kommune

Vurdering av egen habilitet

Når man som folkevalgt står overfor en sak der det er usikkerhet rundt habilitet, må man først vurdere om man har en tilknytning til saken som medfører automatisk inhabilitet jf. forvaltningsloven § 6 første ledd (part i saken, i slekt innenfor opplistede slektsforhold, gift/forlovet med, verge eller fullmektig, leder/ledende stilling/styremedlem).

Dersom man ikke har den direkte tilknytningen listet opp i forvaltningsloven § 6 første ledd, må man vurdere om det er andre særegne forhold som er egnet til å svekke tillitten til upartiskhet, jf. forvaltningsloven § 6 andre ledd. Det skal blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en særlig fordel, tap eller ulempe for en selv eller noen man har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om inhabilitet er reist av en part.

Habilitetsvurderinger er utpreget juridiske vurderinger. Ta gjerne kontakt med juristene i rådmannens stab for bistand med vurderingene. Henvendelser kan sendes per e-post til: politisk.sekretariat@io.kommune.no. Dersom det haster, ta direkte kontakt med juristene i rådmannens stab. Habilitetsvurderinger fra juristene sendes med kopi til rådmann/assisterende rådmann.

Eksempler på habilitetsvurderinger

1. En folkevalgt er ansatt i et foretak som jobber med eiendomsutvikling i og utenfor kommunen

En folkevalgt er ansatt i et foretak med selskapsadresse i Indre Østfold kommune. Den folkevalgte har ikke lederstilling i selskapet. Selskapet kjøper og utvikler eiendom i og utenfor kommunen.

Selskapet eier en større eiendom som er avsatt til LNF-formål i kommunens arealplan. Arealet har vært løftet som et mulig område for næringsutvikling tidligere, og i forbindelse med rullering av kommuneplanen er saken oppe til behandling igjen. For å kunne utvikle et område til næringsvirksomhet, må området være avsatt til næringsformål i kommuneplanens arealdel. Det er derfor helt avgjørende for at selskapet skal kunne utvikle eiendommen at den er avsatt til riktig formål i kommuneplanen.

Ansatte i et selskap er ikke listet opp i fvl. § 6 første ledd, og stillingen medfører derfor ikke i seg selv automatisk inhabilitet, så lenge vedkommende ikke har en lederstilling og ikke sitter i styret eller bedriftsforsamling for selskapet, jf. fvl. § 6 første ledd.

Spørsmålet er da om vedkommende er inhabil fordi det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet.

Som ansatt i et firma som ønsker å utvikle eiendommen, har vedkommende interesser i form av den naturlige lojaliteten en ansatt har til selskapet vedkommende er ansatt i. Gjennom lovens ordlyd er ikke stillingen som ansatt nok til å gjøre vedkommende automatisk inhabil. Det må altså være noe mer (særlige forhold) som tilsier at vedkommende er inhabil.

Selv om vedkommende ikke har egne interesser i vedtaket, kan hans tilknytning til selskapet likevel anses av en slik art at det er egnet til å svekke tilliten til upartiskheten. Det skal legges vekt på om vedtaket vil innebære en særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen vedkommende har et visst tilkynningsforhold til. I utgangspunktet vil ikke et slikt vedtak ha en slik direkte virkning for en ansatt.

Dersom selskapet sliter økonomisk, kan det stille seg annerledes. Eksempelvis kan utviklingen av eiendommen være avgjørende for videre drift. Dersom det er tvil om utviklingen av eiendommen vil være avgjørende for fremtidig drift, kan forhold som hvor stort selskapet er og hvor stor del av eiendomsporteføljen den aktuelle eiendommen utgjør være av betydning.

Kommuneplanens arealdel er en overordnet plan som dekker hele kommunen. At en del av planen kan ha en slik betydning for en folkevalgt at vedkommende blir inhabil, betyr ikke at vedkommende blir inhabil ved behandling av hele planen. Dersom slike tilfeller oppstår, kan vara kalles inn til behandling av det/de forholdene som er berørt av inhabiliteten, mens den resterende delen av planen behandles av de opprinnelige medlemmene.

2. Den folkevalgte er styremedlem i et selskap som leverer kommunale tjenester

En folkevalgt sitter i styret til et kommunalt selskap som leverer voksenopplæringstjenester. Voksenopplæringens elevmasse varierer med hvor mange nye flyktninger kommunen til enhver tid mottar.

Kommunen skal fatte vedtak om bosetting av flere flyktninger. Bosetting av flere flyktninger vil tilføre flere elever til voksenopplæringen, og vedtaket vil dermed påvirke voksenopplæringens aktivitetsnivå.

Ifølge forvaltningsloven § 6 første ledd er en folkevalgt som er medlem av styret som er part i en sak, inhabil. Dette er en bestemmelse som medfører automatisk inhabilitet. Automatisk inhabilitet gjelder allikevel ikke for en person som utfører tjeneste eller arbeid i et selskap som er fullt ut offentlig eid og selskapet alene eller sammen med andre tilsvarende selskaper eller det offentlige, fullt ut eier selskapet som er part i saken.¹ Dersom vi forutsetter at selskapet er fullt ut offentlig eid, vil ikke styremedlemmet være automatisk inhabil i saken selv om selskapet skulle regnes som part.

Dersom vi forutsetter at selskapet ikke er fullt ut offentlig eid, må man vurdere om selskapet regnes som part i saken. Eksempel på vurdering av partsbegrepet finnes i eksempel 3 nedenfor.

Dersom selskapet heller ikke er part i saken, blir spørsmålet om det er andre særegne forhold som foreligger som er egnet til å svekke tilliten til den folkevalgtes upartiskhet. For eksempel kan vedtak om bosetting av flyktninger ligge innenfor de ordinære svingninger i elevtallet. Det vil kunne tale for at vedkommende ikke er inhabil. Det er viktig å huske på at utgangspunktet (med de forutsetningene som er nevnt ovenfor) er at vedkommende er habil etter første ledd, og at det må noe mer til enn styrevervet for at vedkommende skal være inhabil.

3. Folkevalgt er i slektskap med daglig leder i lokalt selskap

En folkevalgt er gift med daglig leder i et cateringselskap. Selskapet har kunder både i og utenfor kommunen. Selskapet har i flere år levert mat til bo- og behandlingssenteret i kommunen, som er en stor og viktig kunde for selskapet.

Kommunen må spare penger, og vurderer nå å sette av penger til å oppgradere eget kjøkken til dagens krav, og drive kjøkkenet med egne ansatte. Kommunen har fått laget en rapport som viser at kommunen vil spare såpass mye penger årlig på dette tiltaket at saken om bevilgning av penger til oppgradering løftes til kommunestyret. Dersom oppgraderingen vedtas, vil kommunen selv produsere mat til sine brukere og selskapet vil miste sin største kontrakt.

---

¹ Unntaket kom inn ved lovens ikrafttredelse i 1969 og det var særlig kommunesektoren som ønsket å få dette unntaket inn i loven. Argumentet var blant annet at det er ønskelig å ha medlemmer av kommunestyret i styrene for kommunale selskaper, og at det ville være tungvint om disse måtte erklære seg inhabile og varamenn innkalles hver gang saker som angikk selskapene kom opp.

Den folkevalgte er gift med selskapets daglige leder. I følge fvl. § 6 første ledd er en folkevalgt inhabil når han er gift med en «part» i saken. Part i saken er en person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder. Begrepet er definert i fvl. § 2.²

Hvem saken ellers direkte gjelder «må vurderes ut fra praksis og vedtakets karakter, rettsvirkninger og formål, med utgangspunkt i den problemstillingen de aktuelle rettsreglene reiser, og hvilke interesser som er relevante ved sakens avgjørelse. Hvem som skal regnes som part, må også i noen grad avhenge av hvilken type rettsregler partsbegrepet får betydning for, hvilke interesser som er sentrale ved den aktuelle type avgjørelse og om reelle hensyn ved den aktuelle sakstype og i det konkrete tilfelle taler for en vid eller snever ramme for hvem som skal regnes som part.»³

Den folkevalgte er ikke gift med parten (selskapet), men med daglig leder i selskapet. Inhabilitetsregelen gjelder ektefelle, ikke et selskap ektefellen er knyttet til. Den folkevalgte er dermed ikke automatisk inhabil.

Spørsmålet er da om det er andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans partiskhet. Da selskapet kan regnes som part etter en tolkning av partsbegrepet i fvl. § 2, vil det å være gift med daglig leder i selskapet være et sterkt argument for at det foreligger særlige forhold som kan være egnet til å svekke tilliten til hans partiskhet. I vurderingen skal det «legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær tilknytning til.» I tillegg til hvor nær tilknytningen mellom den folkevalgte og daglig leder er, vil også forhold som hva slags fordel eller ulempe det er snakk om og hvor stor fordel eller ulempen er være av betydning. Størrelsen på avtalen i forhold til selskapets totale portefølje vil kunne være av betydning for vurderingen.

4. En folkevalgt er styreleder i et kommunalt foretak som har sendt søknad om dispensasjon fra plan- og bygningsloven

Et kommunalt heleid foretak søker om dispensasjon fra gjeldende reguleringsplan til oppføring av et tilbygg til sine lokaler. Styreleder er også medlem av kommunens faste utvalg for plansaker, som skal behandle søknaden.

I følge fvl. § 6 første ledd bokstave er en offentlig tjenestemann inhabil når han er styremedlem i et selskap som er part i saken. Når selskapet sender inn forslag til reguleringsplan, er det ikke tvil om at selskapet er part i saken. Loven gjør unntak for selskap som «helt ut eies av stat eller kommune». Dette selskapet er et kommunalt heleid selskap og vedkommende er dermed ikke automatisk inhabil.

Er det særegne forhold som foreligger som er egnet til å svekke hans upartiskhet? Dersom det eneste forholdet som kunne svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet er at han er styreleder i det kommunale foretaket, kan ikke det tillegges avgjørende betydning i vurderingen etter fvl. § 6 andre ledd. Skal det foreligge inhabilitet etter denne bestemmelsen, må det foreligge andre forhold som er egnet til å svekke tilliten. Hva slags fordeler eller ulemper kan vedkommende få ved godkjenning/avslag på søknaden og hvor stor er fordel eller ulempen? Hvor sannsynlig er det at det vil inntre en konkret fordel eller ulempe i dette tilfellet? Dersom det ikke er noen åpenbar fordel eller ulempe for ham selv eller noen han har nær personlig tilknytning til, finnes det allikevel særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet? Har noen reist inhabilitetsinnsigelse mot vedkommende, må dette også vektlegges.

---

² Jan Fridthjof Bernt Norsk Lovkommentar – Note 106 «Partsstatus er imidlertid ikke noe nødvendig vilkår for at tjenestemannen skal bli inhabil på grunn av sin tilknytning til saken. Har vedkommende en klar, håndfast og ikke uvesentlig partslignende interesse i saksutfallet, vil han eller hun uansett kunne bli inhabil etter lovens § 6 andre ledd.»

³ Jan Fridthjof Bernt, Norsk Lovkommentar – Note 32.

5. En folkevalgt er styremedlem i en forening som baserer sin drift på betydelige kommunale tilskudd

En folkevalgt sitter som styremedlem i et selskap som får årlige kommunale tilskudd av stor betydning for driften av foreningen. Selskapet er en rent privat organisasjon, og har ingen kommunale eiere. Kommunen har akkurat blitt sammenslått av flere kommuner, og nivåene på tilskuddene er svært forskjellig i de tidligere kommunene. Kommunestyret skal behandle et forslag til harmonisering av tilskuddene, og anbefalingen vil medføre at foreningen får en svekket økonomi av betydning.

Ifølge forvaltningsloven § 6 første ledd er en offentlig tjenestemann automatisk inhabil til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak når han er medlem av styret i en forening som er part i saken. Partsbegrepet er definert i forvaltningsloven § 2 – «*person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder.*» En part er ikke bare en fysisk person, men omfatter også juridiske personer, slik som foreninger. Det vises til det som er sagt om partsbegrepet i punkt 3 ovenfor.

Dersom man kommer til at foreningen ikke er part i saken, kan tjenestemannen likevel være inhabil dersom andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet, der det skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen han har en personlig tilknytning til.